

Visszaemlékezéseim a 15 évvel ezelőtti "megváltó Karácsonyról"

Az elmúlt napokban több minden eszembe jutatta a 15 évvel ezelőtti eseményeket. Például két hete újra kellett készítenünk a Forradalmi harcos igazolványhoz (Certificat de luptător) a kérvényeinket, és ennek egyik melléklete egy kézzel írott nyilatkozat, amelyben be kell számolnunk az úgynevezett forradalmi tevékenységünkről. Ezt a nyilatkozatot már 1992-ben is leírtuk egyszer, most csak frissítenünk kellett. Ehhez visszaadták a korábban írott nyilatkozatot. Meg kell vallanom, hogy újraolvasva a 12 évvel ezelőtt írottakat, hogy sok mindenre már nem, vagy csak hiányosan emlékeztem az akkori eseményekről.

Másnap, kedden este (2004. november 2.) megszólalt a telefon, és Tőkés Lászlóné Edit mutatkozott be nekem, hogy szeretnének ehhez az emlékkönyvhöz tőlem is egy visszaemlékezést kérni, és ha lehet, elsősorban azt domborítsam ki ami számomra emlékezetes. Természetesen megígértem Neki ezt, bár magamban kissé bizonytalan voltam, hisz pont egy nappal előtte tapasztaltam, hogy már alig emlékszem a 15 évvel ezelőtti eseményekre. Illetve csak a szép dolgokra emlékszem, ami bizony nagyon kevés ebben a történetben. És ekkor eszembe jutott, hogy még 1990 nyarán egyszer nekiültem leírni az eseményeket. Kissé bizonytalanul fogtam hozzá a kereséshez, hisz azóta többször is költöztünk, de hála Istennek, megtaláltam, ezt a svájci segéllyel érkezett manuális Olivetti írógéppel bepötyögött, de csak félig kész irományt. 90 nyarán még frissek voltak az emlékek, és akkor még emlékeztem a részletekre is. Úgy gondoltam, hogy jobb ha az akkori visszaemlékezéseimet küldöm most el változatlan formában. Csak kisebb stilisztikai javításokat eszközöltem a szövegben, amúgy mindent úgy hagytam (az akkori mottókkal együtt és címmel együtt), ahogy 14 évvel ezelőtt leírtam.

"Ha az Úr nem építi a házat,
hiába dolgoznak azon az építői.
Ha az Úr nem őrzi a várost
hiába vigyáz az őriző"
(Zsolt, 127, 1)

Képek a temesvári forradalomból

„Ne bosszankodjál az elvetemültekre,
ne irigykedjél a gonosztevőkre.
Mert hirtelen levágattatnak, mint a fű,
s mint a gyöngé növény elfonnyadnak.”
(Zsolt 37, 1-2).

Ennél a résznél volt nyitva a szószéken a Biblia akkor, amikor december 16.-a éjjel a szekusok betörték a templomba és letartóztatták Tőkés László, temesvári református lelkészt és családját. Az idézet magáért beszél, nem igényel magyarázatot. A következőkben le szeretném írni azon napok eseményeit, úgy ahogy én átéltem.

1. Péntek (1989. december 15.)

A pénteki nap az, amiről kevesebbet beszélnek, pedig az események lefolyásában ez a nap ugyanolyan fontos mint a többi. Ez volt az utolsó nap amit a hatalom megadott Tőkés László számára, hogy elhagyja a temesvári parókiát. Tőkés tiszteletes Úr december 10.-én vasárnap a szószéken kihirdette, hogy aki kíváncsi arra, hogy folyik le egy törvénytelen cselekedet jöjjön el pénteken a templomhoz. Ennek megfelelően péntek reggel a hívek megjelentek a templom előtt. A számuk pedig egyre nőtt, így dél körül már mintegy 150-200 ember állt a templom előtt. A kilakoltatás addig még nem történt meg. A látvány igen feldobott, ezért azonnal elmentem elmesélni az eseményeket a feleségemhez Krisztinához, akivel később együtt visszatértünk a Mária térre. Az összegyűlt tömeg száma igen változó volt. Az emberek csak némán álltak, és vártak. Sok volt a kíváncsiskodó, aminek az volt az oka, hogy a templom a város központi helyén, több villamos vonal csomópontja mellett fekszik. Sokan csak azért jöttek, mert a sort látva azt hittek, hogy "osztanak" (árulnak) valamit. Valamikor a déli órák tájékán szervezeten és rendkívül fegyelmezetten viselkedve megjelentek a közeli román baptista templom hívei is. Futótűzként terjedt a hír a városban, hogy a református templom előtt emberek gyülekeznek. Hogy miért álltunk mi ott. Erkölcsi kötelességünknek éreztük megvédeni azt az embert, aki addig félretéve a természetes emberi félelmet, szembe mert állni a zsarnoki hatalommal és bennünket védett. 2 óra körül hazamentünk, de este megint visszamentünk. Este 9 óra körül gyertyafényes feszes csendben álló embertömeg fogadott bennünket. Krisztinával együtt mi is meggyújtottuk a magunk tiltakozó gyertyáját. Az ott levőktől megtudtuk, hogy a tiszteletes Úr addig többször is megjelent az ablakban és megköszönte a hívek szolidaritását és együttérzését a hatóságok elleni magányos, de igaz harcában. A jelenlevők közül sok volt a román anyanyelvű is, ami persze jó volt nekünk. Nem lehetett elkönyvelni a dolgot mint valami magyarkodó nacionalista "hőbörgésnek". A jelenlevők között voltak beépített provokátorok is, akik hangoskodásukkal zavargást próbáltak kelteni, de ezeket azonnal lehurrogtuk. Este tíz óra körül a tiszteletes Úr megjelent az ablakban és az emberek megértését kérte, hogy lefeküdhessen. Kis idő múlva viszont megjelent a város polgármestere (Petre Moț elvtárs), hogy a tiszteletes Úrral tárgyaljon. Úgymond az érdekelte, hogy mik is valójában a panaszai. Mindenre gyors és méltányos orvoslást ígért, külön kiemelve, hogy a kilakoltatási parancs is visszavonására kerül, amennyiben az emberek szétszélednek és hazamennek. Mellesleg megfenyegetett, hogy amennyiben az emberek nem oszlanak szét, akkor kénytelen lesz erőszakhoz fordulni. Az emberek nem hittek, és sokan egész éjjel ott maradtak.

Szombat, (1989. december 16.)

Szombat délelőtt a polgármester ígéretéhez híven valóban zökkenőmentesen be lehetett menni a tiszteletes Úr lakásába is. Beüvegezték a szeku által korábbi hetekben betört ablakokat, és tüzelőanyagot is hoztak, hogy végre ki lehessen fűteni a parókia szolgálati lakását. Az emberek ennivalót is hoztak, amit a tiszteletes Úr igen szívesen megköszönt. Este nyolc óra után Krisztinával újra elindultunk a templomhoz, hogy megnézzük mik az új fejlemények. Első meglepetésként azt tapasztaltuk, hogy a villamosok nem közlekednek a Gyárvárosból a Főtér felé (1, 2, 4, 6 villamosok). Ezért kerülővel a másik irányba (Erzsébetváros) indulva jutottunk el a templomhoz, ahol hatalmas (valószínűleg már többszáz fős) tömeget találtunk. Tőlük hallottuk, hogy a belváros több helyszínén (Opera téren és a Megyei Pártszékház előtt is) már többezres tömegek tüntetnek. A templomkaput már zárva tartották, mert napközben mindenféle provokátorok zavarták a parókiát. Ismerősök lévén minket beengedtek. A tiszteletes Úr és felesége Edit asszony szemmel láthatóan örömmel fogadtak minket, bár mindkettőn látszottak a fáradtság és a zaklatottság jelei. A lakásban a

következő személyek tartózkodtak. Tőkés asszony sógora), Gazda Árpád (Sárpi, egyetemi hallgató) a tiszteletes Úr barátja, Csőke András bácsi és fia Attila (ők őrizték a bejárati kaput) és Szabó József úr. Az utóbbi az egyházadót jött befizetni és a kinti események miatt benntartott. Ekkor kb. már este kilenc óra lehetett.

Beszélgetni kezdtünk, amikor az utcáról román nyelvű jelszavak skandalálása hallatszott be: "Le Ceaușescuval !!", "Szabadságot !", "Le a kommunizmussal !" stb. A tiszteletes Úr ekkor kiment az ablakhoz, és arra kérte az embereket, hogy csendesedjenek el, és hogyha az ő ügyének szeretnének segíteni, hagyják abba a rendszerellenes jelszavak skandalálását, mert ebből baj lesz. A reakció vegyes volt. Egyesek lehurrogták, de a többség azért ünnepelte a megjelenést az ablakban, és ezt skandálták. "Szeretünk! Nem megyünk el! Veled maradunk! stb". A hangulat felforrósodott, mire a tiszteletes Úr becsukta az ablakot. Néhány perc múlva odakint valódi tüntetéssé vált az eddigi néma ellenállási mozgalom. A látvány fantasztikus volt. A Magyar Televízió Panoráma műsorában látott prágai Vencel téri képekre emlékeztetett. Az időközben még hatalmasabbra (akár ezresre) duzzadt tömeg már egy emberként üvöltötte most már egyértelműen kommunista rendszerellenes jelszavait, amelyekbe már olyan elemek is bekerültek, mint a "Szabad választásokat akarunk !", vagy az "Enni akarunk !". Gyakorlatilag elszabadult a pokol. Egyszerre volt felemelő, de ijesztő is. Ekkor kb. 10 óra volt.

A hatalom válasza nem késett. Vízágyús tűzoltókocsik jelentek meg, erős vízsugarat kilövellve. Az emberek sikítva és káromkodva ugrottak el előle. Azt csak később tudtam meg, hogy számos tűzoltókocsit megállásra kényszerítettek és gyakorlatilag darabokra szedték őket. Egy kocsit a temesvári folyóba (Béga) taszítottak. A templom utcájának a másik irányából egy rohamrendőrökkel teli teherautó jelent meg. Bukósisakjuk volt, a fegyverzetük pedig pajzs és gumibot. Felsorakoztak majd tulajdonképpen hátra támadták a tüntetőket. Az emberek kissé megijedtek és elkezdtek hátrálni, de később tulajdonképpen maguk is támadással fogadták a rendőröket. Fegyverzetük gyakorlatilag csak egy a közeli közért mellett az utcán álló fémládák (tejesüvegeknek) voltak. Még számfőnyben lévén, végül is ők futamították meg a rendőröket. Mulatságos jelenet volt, amint a rendőrök futnak a megdühödött emberek előtt. Némely tüntetőnek már sisakja és pajzsa is volt. Ám ekkor újabb teherautók jelentek meg ezúttal katonákkal. Nekik is volt bukósisakjuk, és gyalogsági lapáttal voltak felfegyverezve. A katonákkal megerősített rendőri különítmény már erősebbnek bizonyult, és néhány perc alatt szétverték a templom előtti tüntetőket. Kegyetlen verekedésnek lehettünk az ablakból a szemtanúi. Például láttam amint 6-7 gumibotos egyenruhás ember szó szerint agyonver egy általuk közrefogott szerencsétlen embert. Ott ütötték rúgták ahol érték, amíg az össze nem rogyott és el nem terült a földön. Ekkor ott hagyták és újabb tüntetőknél estek neki. Aki arra járt azért még jól belerúgott az eszméletlenül fekvő emberbe. Később a katonák összeszedték és feldobták egy teherautó platójára. Az utcára kimenni nem lehetett, ezért úgy döntöttünk, hogy együtt maradunk. A parókia mindkét bejáratát eltorlaszoltuk, és abban állapotunk meg, hogy ha betörnek az épületbe, akkor a parókia kis belső udvarából egy létra segítségével felmenekülünk a templomterembe. A tiszteletes úr ugyanis azt remélte, hogy a román szekuritáté és hadsereg is betartja azt az több évszázados egyezményt, hogy egyenruhás ember nem hatol be egy felszentelt templomba, és nem emel kezét egy palástba öltözött lelkészre.

Az utcán közben továbbra is rendületlenül folyt a verekedés a tüntetőkkal. A másik utcából bottal, husángokkal és kövekkel felfegyverzett kétes rétegekből származó alakok (csencselők, hajléktalanok, utcagyerekek, stb.) jelentek meg és elkezdtek törni zúzni a Mária téri üzletek, illetve az utcán parkoló autók ablakait. Ezek lehetnek azok az egyének, akiket a szekusok béreltek fel a rendbontásra, hogy azt mondhassák be a tévében, hogy Temesváron garázdálkodók és aszociális elemek zavarták meg a város nyugalma, és ezért természetes, sőt szükségszerű volt a hatóság részéről az erőszak alkalmazása. Mindez kb. már 12 óra (éjfél)

körül történt. Ekkora a templom környékén már relatív csend és nyugalom volt, de azért odahallatszott a város más részeiről a tüntetések és összecsapások zaja.

Vasárnap, (1989. december 17.)

Igen feszült hangulatban ültünk, dehát ez természetes, hisz mindannyian még a látottak hatása alatt volt. Az már nem volt kétséges, hogy innen már nincs visszaút, és, hogy nem ússzuk meg szárazon. Beszélgettünk, és elemeztük a látottakat. Imádkoztunk is, majd lefeküdtünk, de csak úgy nyúlálomra hajtottuk le a fejünket. Autófék csikorgásra és fejszecsapásokra riadtunk fel. Úgy hajnal négy óra lehetett. Katonák fejszével kezdték a vastag tölgyfakaput betörni. Gyorsan felugrottunk és a parókia mögötti belső udvarra szaladtunk ki. Az udvar falán egy férfi állt (talán géppisztollyal felfegyverzett), aki azt kiáltotta nekünk, hogy álljunk meg, mert ha nem lő. Előszedtük a létrát és a tiszteletes Úr a feleségével együtt már nyomult is fel. Feladtuk nekik az előkészített csomagokat (néhány táská és szatyor), majd Kis Pali és Sárpi is felment velük. Mi a többiek végül is lent maradtunk a konyhában. Az ajtók végül engedtek a túlerőnek, és mintegy 20 civil és egyenruhás alak nyomult be rajta. Azt kérdezték tőlünk, hogy kik vagyunk, mit keresünk itt, és, hogy hol van a tiszteletes Úr. Mondtuk, hogy fent van a templomteremben. Néhányan már nyomultak is tovább. Sárpi mesélte el később nekünk, hogy igen brutálisan tartóztatták le őket, nem kímélve a tiszteletes Úr várandós feleségét sem.

Időközben minket is egyenként kivezényeltek a lakásból. Két sorban álltak a katonák, és ahogy közöttük elvonultunk mindkét oldalról csak úgy csattantak a pofonok, a gumibotok és a rúgások. Amint engem vittek ki, még láttam, hogy Edit asszonyt vonszolják le a lépcsőházban a templom felől. Hárman fogták és húzták, lökdösték. Edit asszony azt kiabálta nekik, hogy még vissza kell mennie a gyógyszereiért, amire csak nevetés és "arra már úgy sincs szükség" volt a válasz. Ezután már nem láttuk többet a tiszteletes urat és feleségét egészen a felszabadulás utánig. Csak később tudtuk meg, őket egyenesen a szilágysági Menyőbe vitték. Minket, akik a lakásában voltunk egy kisebb méretű TV típusú teherautóba tuskoltak be. Ahogy elindult az autó, egy civil ruhás alak üvöltve nekünk esett. Úgy üvöltött, csak úgy habzott a szája közben. Üvöltözés közben szorgalmasan ütlegelt is minket, egy bőrbe vont rövid nyelű (talán) fémrúddal. Szó szerint ott ütött ahol ért. Arcunkat kezünket, lábunkat, testünket stb. Sárpinak fel is szakadt az ajka. Valami olyat mondott, hogy ő mester Temesvár legnagyobb nehézipari üzemében, ahol élmunkás csapata volt, de most minden embere az utcán van, ahelyett, hogy a munkahelyén dolgozna, mert az a ki.....tt pap ("popa") és mi hazugságainkkal felbujtottuk és államellenes cselekedetre buzdítottuk őket. A pontok helyén nyomdafestéket nem tűrő jelzők hangzottak el a tiszteletes Úrra vonatkozóan. A tiszteletes Úr nevét mindig valami hasonló jelzős szerkezettel emlegették, amelyek között a legenyhébb talán csak a disznó volt. Az autó a városi Szekuritáté Leontin Sălăjean sugárúti épületének az udvarában állt meg. Az udvaron leszállítottak, sorba állítottak, majd egy mintegy 20 fős csoport körbe vett bennünket és szidások kíséretében folytatta az ütlegelést. Mindennel ütöttek (ököllel, bottal, lábbal, stb.) ahol értek. Eközben különböző pozíciókba állítottak minket: hol állnunk, hol térdepelnünk, hol pedig hason kellett feküdnünk (a hideg betonon). Az udvar már tele volt, feltehetőleg az utcai tüntetések során letartóztatott emberekkel. Folyamatosan érkeztek újabb és újabb teherautók, vagy akár csak kisautók további letartóztatottakkal. Természetesen őket is módszeresen verték.

Később minket a "Tökés különítményt" bevitték egy kb. 15-20 m hosszú folyosóra, és lehasaltattak a cementpadlóra. A folyosó igen szűk volt, és ketten feküdtünk egymás mellett. Aki mellettünk elment jól belénk rúgott mindig, miközben folyamatosan szidtak és káromoltak bennünket, és a tiszteletes urat. Magamban azon gondolkoztam, hogy vajon mi

lehet vele és a feleségével, ha még egyáltalán él-e, mert, hogy kivégzik abban teljesen biztosan voltam. Abban is biztos voltam, hogy a mi sorsunk is valami hasonló lesz. Legfennebb az tűnt kérdésesnek, hogy azonnal lelőnek minket, vagy azt megelőzi még egy monstre kirakat per. Ezen gondolatokat természetesen az is "prekondicionálta", hogy mindenki aki elment mellettünk egy rozsdás golyót helyezett kilátásba, és azt is csak azért, mert ilyen gazemberek mint mi nem érdemelnek meg egy szép tiszta új golyót sem.

Feleségemnek és valamivel később a 63 éves szívbeteg Csőke András bácsinak megengedték, hogy felüljenek. Két altisztet bíztak meg őrzésünkre. Azt a parancsot kapták, hogy aki mozog annak golyót a fejébe. Az egyik relatív emberséges volt, sőt egyszer megjegyezte, hogy kár értünk, mert fiatalok és vélhetően okosak vagyunk (hisz egyetemre járunk), de biztosan megszedített minket az a disznó magyar pap, és azon morfondírozott, hogy miképpen lehetünk olyan naivak, hogy beleestünk a hálójába. A tiszteletes úr holmiját (azt a három táskát amit a templomba vitt fel magával), érdekes módon ide hozták el. Tartalma igencsak meglepte a szekusokat:

- Tekintélyes mennyiségű pénz. Valójában persely és egyházadó, de ott ezt a külföldi ügynökhálózatok által adott pénznek mondták.
- Iratok. Többnyire periratok és prédikációk, de az altiszt szerint nyilvánvalóan "mind államellenes propaganda".
- Rengeteg enivaló. Ráadásul csupa olyan étel, amit annak idején nem lehetett kapni az üzletekben. Például szebeni téliszalámi, vaj, keksz, méz, és déli gyümölcsök. Vagyis elvileg csupa "csencselő cucc", hisz ezekhez nem lehetett hozzájutni, csak a feketepiacon. Mellesleg ezeknek az enivalóknak a tekintélyes részét, maguk a hívek hozták, a megelőző két napban.

-"Micsoda szemet alak! Ráadásul pap. Egy ilyen alaktól mit várhat el az ember. Törődne inkább az Istennel. Ami persze nincs." - summázta röviden a minket őrző egyik altiszt.

Később bejött egy a többiek által csak "ezredes elvtársnak" szólított tiszt, aki "történelem órát" rögtönzött nekünk. Rögtön azzal kezdte, hogy 'Erdélyt akarjuk, mi? Majd ő ad nekünk Erdélyt'" Kérdésének egy a kezében tartott hatalmas husáng adott nyomatékot. Majd olyanok következtek, hogy a magyarok mind műveletlen barbár nép, aki a húst a nyereg alatt szárítva vonultak be ide. Attól különösen felhergelődött, hogy hallotta, hogy egyikünket Attilának hívják (Csőke Attila). Majd közölte, hogy a románok már kétszer kitudták a bocskort Budapesten, harmadjára majd a bakancsot fogják.

Néhány óra múlva, egyesével hívtak be bennünket kihallgatásra. Egy relatív normálisan viselkedő civilbe öltözött alak kérdezett ki, és íratta alá velem a nyilatkozatot. Arról kérdezett, hogy mit kerestem a parókián, honnan ismerem a tiszteletes urat, milyen kapcsolatom volt vele, mit csináltunk az elmúlt éjjel, kit bújtattunk fel stb. Válaszaim szemmel láthatólag nem elégítettek ki, de nem firtatta a dolgot. Mikor kijöttem a kihallgató szobából, a többiek is már mind ültek, amit időközben nagy kegyesen megengedték. Egyébként borzasztó volt előtte már mintegy 4 órát hasalni a kemény és hideg betonpadlón. Olyan dél körül lehetett már, amikor a város felől újra hallatszani lehetett a tüntetések zaját. Ettől a zsaruk újra idegesek kezdtek lenni. Bejött két egyenruhás (egy tiszt és egy altiszt), és egyenként jöttek hozzánk. Megkérdezték, hogy bozgor vagyok-e. Erre azt feleltem, hogy az nem tudom micsoda. Felvilágosítás után (pofon) azt válaszoltam, hogy apám után német, anyám után magyar vagyok. Rövid tanácsalanság, majd megjött a verdiktum, hogy az is bozgor, majd egy akkorát rúgtak belém, hogy bordám törött. Sárpi esete egyértelműbb volt, mert ő azt válaszolta, hogy csak "egyszerűen" magyar, így rögtön megkapta a maga "megérdemelt rúgását", de utána szintúgy a többiek. Senkit, még Krisztinát sem kímélték, aki akkora pofont kapott, hogy leesett arról az asztalról, amin végül neki megengedték, hogy üljön. Nyomát még négy nap múlva (kiszabadulásunk után) is láttam az arcán.

Délután 2-3 óra táján fogolyszállító autóba (rabomobil) kísérték, és elszállítottak a Popa Şapcă-ba. Ez a temesvári börtön beceneve, amit melleleg az utca nevére kapta. Az elosztóban láttam utoljára Krisztinát, őt ugyanis a női részlegbe vitték. Minket a Tőkés különítmény férfi tagjait viszont együtt hagytak. Meglepetésünkre a börtönben megengedték, hogy a cellába vigyük magunkkal az ominózus három táskát jelentős tartalmát: élelmiszert, toalettpapírt, fogkrém, fogkefe, szappan, törülköző stb. Ezek amúgy odabent hiánycikknek számítottak. A börtön amúgy nem volt felkészülve a mintegy 800 új rab megjelenésére, ezért nem is öltöztettek át minket rabruhába, hanem végig a saját ruháinkban voltunk. Csak az adatainkat rögzítették, és iratainkat, ékszereinket (gyűrű, óra) vették el, és máris a cellába kísérték. Ha jól emlékszem az 58 cellába kerültünk. Ez egy 33 ágyas cella volt, ahol már vasárnap érkezéskor több mint 50-en lettünk összezsúfolva. A cellához csak egy mosdó és egy WC tartozott. Fűtés nemigen volt, de szerencsére a 89-es tél nem csak hangulatában volt igen meleg. Odakint közel 15-20 fokos volt a hőmérséklet nappal, ami éjjel sem csökkent 10 fok alá.

A cellában vasárnap délután igen lehangoló volt a hangulat. A "rabok" származása meglehetősen változatos volt. Fiatal egyetemisták, mindenféle korú gyári munkások, utcai lumpenelemek stb. Voltak akiket az utcai verekedések során tartóztattak le, volt akit a lakásáról hurcoltak el, de olyan is volt akit tényleg csak úgy véletlenszerűen az utcán kapcsolnak le. Aznap délután már nem foglalkoztak velünk a hatóságok. Az ablakon keresztül is hallatszott, hogy helikopterek köröznék a város felett. Behallatszott a tüntetések zaja, és először hallottunk olyan zajokat, amiket puska, vagy fegyver ropogásnak véltünk. Utólag megtudtuk, hogy helyesen. Nehéz, szorongó szívvel fektünk le, de hamar elaludtunk.

Hétfő, (1989. december 18.)

Hétfőn délelőtt elvitték kihallgatásra. Tőlem végül is hétfőn nem vettek nyilatkozatot, mert már adtam egyet vasárnap a szekuritátén, de Sárpinak és Csőke András bácsinak újabb nyilatkozatot kellett adni.

Itt végezték az 1990 nyarán leírt, akkor még friss élményű visszaemlékezéseim. Hogy miért nem fejeztem be a történet leírását még akkor már nemigen emlékszem.

Most meg már alig emlékszem egy-két dologra pontosan a hétfő délutántól szerda éjjelig tartó további eseményekre. Ezért ezeket csak nagyon röviden tömbösítve foglalom már össze, mert csak olyat akarok leírni amiben biztos vagyok, hogy tényleg megtörtént. Erre már csak azért is ragaszkodom, mert amit eddig részletesen leírtam azt tényleg igaz.

Emlékeim szerint Sárpit kedden is elvitték kihallgatásra. A keddi kihallgatás közben keményen elverték. Többek között a talpát botozták. Amúgy nekünk a többieknek egész nap a cellában kellett tartózkodni. Túl sokan voltunk, és ezért nem tudtak napközben kivinni az udvarra sétára. A börtönben a valódi, régi örök emberségesen bántak velünk. Senkit nem bántalmaztak, sőt nem kis részük még szimpatizált is velünk. Gond csak az erre alkalomra az ország más területeiről importált fegyőrökkel és szekusokkal volt. Voltak a cellában olyanok is akiket a városi szekuritátéra vittek be kihallgatásra. Őket súlyosan bántalmazták, ezen "kirándulások" alkalmával. Hétfőn és kedden is érkeztek újabb lakók. Egyesek nagyon csúnyán össze voltak verve. A végén már több mint hatvanan lehettünk a cellában.

A cellában a hangulat változó volt. Volt, amikor nagyon jó kedvünk volt, de estére azért mindig "leült" a hangulat. A központi ("kincstári") ellátás pocsék volt. Szappanszerű

puliszka, és teának csúfolt meleg víz. Újságpapírt kaptunk toalettpapír gyanánt. Mint a bevezetőben írtam, hála az Istennek az ember felejt, vagy csak a jó és szép dolgokra emlékszik. Na itt van egy ilyen emlék. Mint említettem, előbb a szekun is, de itt a börtönben is nálunk hagyták a tiszteletes Úr "túlélő" csomagját, azt az ominózus három táskát. Hogy miért maradhatott nálunk ma sem értem. Szerintem senki nem merte elvenni, és nálunk hagyták, hogy majd a perben felmutassák. Mi meg odabent egyszerűen megettük a bizonyítékot. Tényleg komikus helyzet volt, amint mi a Tőkés különítmény hat tagja a börtönben szebeni szalámit meg mézes kekszet ettünk. Finom toalettpapírt használtunk, és este fogat mostunk, mint valami úriemberek. Még ma is ezen nevetek amikor eszembe jut az egész. Nem segített a hangulatunkon a város beszűrődő zaja sem. Hétfőn és kedden is hol a fegyverropogások, hol a tüntetések zaja hallatszott be az ablakon keresztül.

Engem végül csak szerdán vittek el újabb kihallgatásra. Már kora reggel átkísértek a börtön másik végében levő épületbe, ahol több órát vártam amíg sor került rám is. Egy normálisan viselkedő civil ruhás férfi hallgatott ki, aki állambiztonsági tisztként mutatkozott be. Nevére nem emlékszem. Végig udvariasan beszélt, kérdezett, és relatív türelmesen hallgatta végig válaszaimat. Azokat saját kezűleg írta le tollal, majd megengedte, hogy elolvassam a nyilatkozatot, és csak utána kellett aláírnom. Igen hosszan tartott az egész, emlékeim szerint 2-3 órás volt a kihallgatás, amely során sem fizikailag, sem pszihikailag nem bántalmaztak. Szerintem már sötét volt, de legalábbis késő délután amikor visszavittek a cellába.

A cellában izgalomban fogadtak a többiek. Azt mondták, hogy a cellaőrök azt közölték velük, hogy lehet, hogy este mindenkit hazaengednek. A városból erősen behallatszott a tüntetések zaja. Szerdán egyébként már nem hallottuk lövések zaját, csak a tüntetését. Azt mondták, hogy itt van Dăscălescu miniszterelnök elvtárs Bukarestből, és ő megígérte a tüntetőknek, hogy minden letartóztatottat még aznap szerdán kiengednek a börtönből. Este kilenc óra tájékán végül megjelent egy főnöknek látszó magas rangú elvtárs, aki hivatalosan is bejelentette, hogy legkésőbb egy-két órán belül mindenkit kiengednek. Kéri, hogy legyünk türelemmel, mert a mintegy 800 letartóztatott kiengedése időbe telik. Közölte, hogy mindenki visszakapja iratait, de a személyes holmikért (ékszer, óra, esetleg pénz), majd később külön kell visszajönnünk. Az eufória leírhatatlan volt, szinte hihetetlennek tűnt az egész. Behozták az iratainkat, én is visszakaptam a személyimemet, ezért most már tényleg hinni kezdtem/kezdtünk, hogy tényleg haza mehetünk. Megbeszéltük, hogy mindenki vigyázzon magára a Tőkés különítményben. Számítanunk kell provokációra, esetleg "magányos" erőszakra, hisz mi még később is fontos tanúk lehetünk, különösen, ha a tiszteletes Úrral esetleg valami szörnyűség történt ebben a négy napban.

Csoportosan vezényeltek ki az udvarra, és ott 30-40 személyenként zsúfoltak be egy-egy rabomobilba, amely a városba visz ki, és egy adott ponton enged ki minket. Választani lehetett, hogy ki hova akar menni. Én egy a Continental szállóhoz vivő autót választottam. Egyrészt azért mert, az igen közel, csak mintegy kilométerre van a börtöntől, tehát csak rövid ideig kell még az állam szerető karjaiban lenni, másrészt meg egy biztonságosnak tűnő központi helyen tesz ki minket. Ha mégis máshova visznek, például a Vadászerdőbe és ott lelőnek, akkor úgyis mindegy. De nem, tényleg a Conti mellett állt meg a kamion, az ajtó tényleg kinyílt és én négy nap után tényleg újra szabad voltam. Hatalmas zaj hallatszott a megyei párház felől, ahol folyt a Dăscălescu ellenes tüntetés. Többen vártak minket, és kérték, hogy menjünk el oda, hogy saját magunk igazolhassuk, hogy valóban betartotta a miniszterelnök az ígértét, és kiengedtek minket. Én inkább hazasiettem, hogy megtudjam mi van Krisztinával. Odabent ugyanis azt mondták, hogy a női rabokat már egy órával ellőttünk kiengedték. Félve mentem a sötét utcákon, különösen a Pionír és Néppark környékén. Minden neszre megijedtem, de nem történt semmi. Kb. 20-30 perc után otthon voltam. Ahol már valóban ott volt Krisztina. Otthon volt édesanyám, anyósom is (aki időközben eljött

Nagyváradról, mert megtudta, hogy mi is eltűntünk). Apósom és édesapám kint voltak a tüntetésnél, de rövid idő múlva ők is hazajöttek, amikor ott bejelentették, hogy mindenkit hazaengedtek már.

A következő két nap az öröm mellett, azért félelemben telt. Ahányszor megszólalt a csengő, összeriadtunk, és csak félve nyitottunk ajtót. Majd december 22.-én délben összeomlott a Ceaușescu rendszer. Az események felgyorsultak. Megkezdődött a harc az úgynevezett terroristákkal (akikről azóta sem tudja senki, hogy kik is voltak valójában), majd Karácsony éjjel bejelentették, hogy rögtönítélő per során halálra ítélték, és utána azonnal ki is végezték a szörnyeteget, és a nejét. Ekkor már elkezdünk reménykedni, hogy talán véget ért számunkra a történet.

Ez tulajdonképpen igaz is. Új világ lett, amiről már mindenki tud. A következő hónapokban azért többször megfenyegettek minket, hogy hallgassunk, és nehogy el merjük mesélni a történeteket a megkezdődött perekben. Ezért a biztonság kedvéért inkább úgy döntöttünk, hogy Magyarországra jövünk egy időre, a jövőnkkel foglalkozunk, és tanulunk, aztán majd meglátjuk, hogy mi lesz. Aztán megváltozott minden, odahaza is, de egyébként itt Magyarországon is. Elvégeztük az egyetemet, doktoráltunk, hivatást választottunk, és gyermekünk is született. Itt ragadtunk. Az életünk tulajdonképpen rendezett, boldogok, és elégedettek vagyunk. A 15 évvel ezelőtti történésekből meg valahogy csak a szebeni szalámi, és a mézes keksz maradt meg emlékül. Szerencsére.

Ilyenkor kerek, egész évfordulókkor azért eszembe jutnak annak a megváltó Karácsonynak a történései. Örülök, hogy a tiszteletes Úr és neje megkért ennek a visszaemlékezésnek a megírására, és annak, hogy ezek a sorok nyomtatásra kerülnek. Remélem sokan elolvassák majd a mi írásainkat, és valamennyien hálát adunk Istennek, hogy meg és túléljük azt a zavaros, de valójában csodálatos 1989-es Karácsonyt.

Szeged, 2004. november 11.

Jost Norbert